

INTRODUCCIÓ

Tot seguit us presentem les darreres propostes de la comissió comarcal de residus sobre el model de recollida selectiva que caldria desenvolupar a la Vall d'Albaida. De totes les propostes fetes al llarg d'aquest any i escaig, són sens dubte les més important i decisives.

El sistema de recollida que proposa la comissió és el “porta a porta” (PaP). Aquesta proposta arriba després d'un estudi molt acurat dels distints models que s'apliquen arreu de l'Estat espanyol, ja teniu constància, a la Mancomunitat, de la seriositat i la feina ben feta que la comissió fa abans de presentar qualsevol proposta. En aquesta cas, hem estudiat amb detall els models de porta aporta que es desenvolupen a Oviedo (200.000 habitants), a Vilassar de Mar (18.000 habitants), a la comarca de La Segarra (20.000 habitant), a les petites poblacions de Torrelles de Llobregat i Tiana, i a la població italiana de Monza (120.000 habitants); però també hem estudiat els casos de poblacions que tenen uns bons resultats de reciclatge amb el model de contenidors, Reus, Molins de Rei, Mancomunitat de l'Urgellet, Castellbisbal, Comarca d'Osona, i altres. Aquest estudi ha consistit en contrastar dades de tots els llocs, en contactes directes amb els gestors dels sistemes, tècnics, responsables polítics, i en algun cas, com el de la comarca de La Segarra amb visites i entrevistes amb la mateixa empresa – privada – gestora. El volum d'intercanvis i de documentació estudiada ha estat considerable. És per això que us demanem que considereu la proposta seriosament, no ha estat feta a partir de cap perjudici, ni a partir de cap premissa de qualsevol grup que integra la comissió, ni polític, ni ecològic, ni de les distintes plataformes o associacions. Des del primer moment que es considera la possibilitat d'aquesta proposta s'ha buscat la seua viabilitat, tant econòmica, com social, ecològica o política. El treball amb l'empresa que gestiona els residus en la Vall ha estat important i de col·laboració, totes les previsions econòmiques s'han fet amb les dades aportades per la mateixa empresa. Finalment l'acord ha sigut unànim, tots hi hem estat d'acord.

Aquest model és més econòmic que el que proposa el Pla Zonal, és de llarg molt més respectuós amb el medi ambient, dobla els resultats de reciclatge dels millors sistemes amb contenidors, sense invertir tant en campanyes educatives, garanteix una qualitat de les instal·lacions de tractament – planta de compostatge i abocador – infinitament millor, i no violenta ni incomoda la ciutadania, molt sensible en la nostra comarca a les

molèsties que puguen ocasionar instal·lacions de tractament, molèsties que amb aquest sistema simplement desapareixen.

És un sistema més econòmic, malgrat que no ho sembla, perquè el cost de recollida que s'incrementa es compensa amb l'estalvi per tractament. Amb el PaP una vegada assolit un alt nivell de reciclatge és fàcil de mantenir, mentre que els sistemes de contenidors tenen moments alts i moments baixos, tot depenent de les campanyes educatives. A més a més, i malgrat que proposem unes mesures complementàries que incrementen els costos, la contractació d'un tècnic, un servei d'inspecció constant, una despesa constant, anual, en campanyes de sensibilització, l'estalvi en despeses d'abocament o en triatge – caldria una planta de triatge molt més senzilla i econòmica, molt més econòmica de la prevista – les fan possibles sense incrementar els costos.

Aquesta proposta es complementa amb un seguit de propostes per a la Conselleria de Territori i Habitatge perquè la Mancomunitat de la Vall d'Albaida esdevindrà capdevantera en la gestió de residus a la nostra Comunitat, també al nostre Estat, i pel que ens comenta Marco Ricci que treballa per a la Unió Europea en el tema de gestió de residus, a tota l'Europa Mediterrània, junt amb el nord d'Itàlia. La proposta es completa amb unes mesures de control de tot el sistema de gestió i amb uns criteris importants, al nostre parer, sobre les campanyes de sensibilització.

Ara és l'hora dels polítics, compteu amb tot el nostre bagatge i tota la nostra col·laboració. Podem semblar agosarades aquestes propostes però totes i cadascuna d'elles han estat contrastades, totes i cadascuna, en un lloc o altre, donen uns resultats immillorables.

Les propostes les acompanyem, finalment, amb una sèrie d'annexos que poden ser esclaridors o, si més no, poden servir d'exemple.

ÍNDEX

Introducció

1. Model de recollida selectiva
2. Recollida comercial.
3. Incentius
4. Objectius
5. Propostes que cal fer a la Conselleria de Territori i Habitatge.
6. Mesures de control
7. Campanyes de sensibilització i informació.

Annexos:

- I. Previsió de comptes. Viabilitat econòmica del PaP.
- II. Conveni de Catalunya amb Ecoembes.
- III. Poals i contenidors familiars.
- IV. Targetes d'avisos i d'inspeccions.
- V. Ordenances municipals del PaP
- VI. Incentius:
 - Exemples
 - Comerços ecològics: l'exemple de Llavaneres
- VII. Abocador:
 - Càlcul de tones i costos de les bales plastificades per a l'abocador de la Vall d'Albaida.
 - L'abocador de La Segarra.
- VIII. Campanyes de sensibilització i informació: materials
- IX. Ecoparcs

1. MODEL DE RECOLLIDA SELECTIVA

La comissió comarcal de residus proposa que la Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida adopte com a model de recollida selectiva el sistema de "Porta a Porta" – PaP–.

Aquest sistema consisteix en l'eliminació dels contenidors i en la recollida del fem a la porta de cada casa. Cada dia de la setmana els ciutadans treuen la fracció de fem, i la deixen a la porta de casa seua, que correspon perquè siga recollida. Es proposa treure a la porta les següents fraccions:

- Matèria orgànica,
- Rebuig,
- Envasos
- Paper i cartó.

Per recollir el vidre, al menys en una primera fase, es mantindran els contenidors en àrees d'aportació.

a) Per què?

1. És l'únic sistema que pot garantir que s'assolesquen els objectius de recuperació i reciclatge que proposa el Pla de Minimització (70%). Els sistemes de recollida amb contenidors amb prou feines assoleixen uns nivells del 40% de reciclatge, esmerçant molts esforços en campanyes i projectes, els sistemes del porta a porta fàcilment assoleixen nivells del 70% de reciclatge i recuperació.
2. El porta a porta és el sistema que garanteix un millor funcionament de la planta de compostatge perquè la tria de matèria orgànica és millor, però sobretot, garanteix un abocador sense problemes. Reduirà, com a mínim, un 64 % la quantitat de fem que entrarà, com que no entrarà matèria orgànica s'evitaran olors, animals, i problemes amb els lixiviats i el gas metà. (Vore Annex VII: previsió de tones que entraran a l'abocador segons els dos sistemes, i exemple de l'abocador de La Segarra).
3. El sistema del porta a porta, malgrat les aparences és més econòmic que el sistema amb contenidors. Posar un altre contenidor en vorera per a la matèria orgànica, com preveu el Pla Zonal, suposarà un augment de costos, respecte de la situació actual, del 13%, el porta a porta sols un 1,4%. El PaP és un 11,5% més barat que el sistema de contenidors. L'augment que suposa la recollida porta a porta es compensa amb escreix per l'estalvi en el tractament i pels ingressos de recuperació. (Vore Annex I).

A més a més, l'estalvi per plastificar el fem en bales, el fem que entre a l'abocador, amb el PaP, respecte del model de contenidors, és d'un 64%. (Vore Annex VII).

4. L'esforç que es demana als ciutadans no és tan gran com sembla, treure el fem a la porta de casa és una comoditat, se li demana que trie el fem però aquesta petició també es fa amb el sistema de contenidors i els hi demanem a sobre que es desplacen fins les àrees d'aportació. A més a més, a les nostres poblacions no resultarà fàcil posar un altre contenidor en vorera. Un sistema porta a porta com funciona al nord d'Itàlia, a Oviedo, o a una vintena de poblacions catalanes no deixa els carrers bruts, deixa menys brutícia que el sistema de contenidors.
5. Aquest sistema és molt flexible pot esdevindre, gairebé, un sistema de recollida a la carta, permet adaptar-se a poblacions de diferents característiques, a les zones de casetes, i als grans productors (restaurants, botigues,...).

b) Com és la setmana del PaP

Es proposa la recollida de matèria orgànica tres cops per setmana, un necessàriament el diumenge, una vegada el rebuig, i dos cops els envasos, el paper/cartó es pot recollir un dels dies dels envasos o bé l'altre dia de la setmana que queda lliure, per tant, o bé no hi ha recollida un dia per setmana, el dissabte, o bé hi haurà recollida tots els dies, aquesta qüestió queda pendent per valorar. Els bolquers é l'altra qüestió que resta per concretar, o bé es recullen tots els dies en bosses separades, o bé s'estudia la manera d'assimilar-los a la matèria orgànica.

c) Com cal treure el fem?

La matèria orgànica, el rebuig i els envasos cal treure'ls amb bosses, el paper i el cartó amb farcells lligats. Les bosses de matèria orgànica i de rebuig cal deixar-les al carrer dins un poal d'uns 25 litres que es tanca hermèticament, per evitar visites d'animals i brutícia, poal que es facilitarà a les famílies gratuïtament. És convenient que aquests poals siguin numerats per facilitar les tasques d'inspecció. A banda d'aquest, se'n pot lliurar un altre més xicotet, d'uns 10 litres, perquè ningú no tinga problemes d'espai a la cuina. Els **edificis** a partir de cert nombre d'habitatges (sis per exemple) poden disposar d'un contenidor xicotet – 100 o 125 litres – amb dues rodes on tots els veïns dipositen la seua bossa i un veí treu al carrer a l'hora de la recollida, si tots els veïns però prefereixen el poal individual no cal obligar-los a l'ús del contenidor.

També els mitjans productors, botigues, bars,... poden disposar d'aquest contenidor. Tots seran facilitats gratuïtament. (Vore Annex III).

Els **bolquers** es poden treure cada dia de recollida amb una bossa a banda i un adhesiu que la identifique – que serà facilitat pels ajuntaments –, si sols són assimilables al rebuig, ja que les famílies no poden guardar-los durant tota la setmana (Vore Annex III), o bé si foren assimilables a la matèria orgànica es treuen amb aquesta fracció.

Existeixen bosses compostables per a la matèria orgànica – de midó de blat de moro – però, almenys en la primera fase no aconsellem la seua obligatorietat perquè encareix la recollida.

d) Àrees d'aportació

En les àrees d'aportació sols hi serà el contenidor de vidre, almenys en la primera fase d'aplicació perquè aquest contenidor no és gaire problemàtic, com el de paper, i augmentar un dia la recollida ho complica un poc més.

e) Zones d'emergència

En totes les poblacions existiran zones d'emergència amb tota la bateria de contenidors, aquestes zones estan pensades per a moments especials en què una família no pot respectar la setmana i l'horari del PaP, perquè se'n va de viatge, per exemple. Malgrat això, han de ser poques zones – una per cada 10.000 hab. per exemple – i no ha d'estar en un lloc de pas, cal evitar que una part de la població vulga escapar del sistema de recollida, almenys no ho ha de tindre fàcil.

f) Ecoparcs

Els ecoparcs són una peça més per a la correcta gestió dels residus. Cal un estudi més acurat sobre el seu funcionament. En qualsevol cas, quan més accessibles, per distància i per horari, a la població més efectius són. Els ecoparcs poden ser una font d'ingressos (com la deixalleria de Molins de Rei), poden ofertar serveis específics, per exemple en fires i festes populars (servei de vaixella, per exemple) i alhora esdevindre uns centres d'inserció laboral de discapacitats (Vore Annex IX).

Cal estudiar les possibilitats de mini ecoparcs al cor mateix de les poblacions, així com els ecoparcs mòbils (Vore Annex IX).

g) Informació, avisos, inspeccions i sancions

Fóra convenient un telèfon d'informació atès pel tècnic de la Mancomunitat – un 902 – no sols per informar la població, tasca molt important fins que no es consolide el model, sinó per recollir les opinions dels ciutadans i adaptar el sistema, sistema que per definició és flexible.

Aquest model ha de preveure el frau, calen doncs sistemes d'avís quan la recollida no és perfecta mitjançant targes que indiquen la incorrecció o perquè la bossa no ha estat recollida. Així mateix cal un sistema d'inspecció constant amb visites a les cases i edificis. (Vore Annex IV).

Perquè el sistema d'avisos i inspeccions funcione cal la col·laboració eentre l'empresa que recull el fem i els tècnics de la Mancomunitat que controlen i gestionen el model.

Perquè funcione el PaP tothom ha d'assumir que el frau no es pot tolerar, així a partir del quart o cinquè dia les bosses que no corresponguen, per barreja de fem o perquè no toca aquella la fracció, no han de ser recollides. Cal també un sistema de sancions que ha de recollir l'ordenança municipal.

h) Ordenances municipals

Tots els municipis, almenys mentre la Mancomunitat no assumeasca la total gestió del servei de residus, hauran de disposar d'una ordenança municipal que regule tots els aspectes del servei. La Mancomunitat facilitarà un model-tipus.

Les ordenances han de recollir els objectius, els drets i deures dels usuaris, el funcionament del model, les sancions, etc. (Vore Annex V)

i) Casetes

La recollida porta a porta és molt flexible, permet que les casetes de determinades poblacions de la Vall d'Albaida, especialment el cas d'Ontinyent, tinguen un sistema adaptat, fins i tot, que continuen amb el sistema de contenidors. Caldrà però amb quina mena d'incentius aquests nuclis no distorsionen els bons resultats del PaP. Les urbanitzacions no són assimilables al disseminat.

j) Calendari d'aplicació

Cap a meitat de l'any 2006 pot començar aquest sistema de recollida, no cal tindre les instal·lacions de tractament per engegar-lo. Abans però cal la ferma decisió dels partits polítics i dels alcaldes, així com una llarga campanya explicativa, no cal encetar el sistema en totes les poblacions al mateix temps. Cal, però, establir un calendari esglaonat d'aplicació.

2. RECOLLIDA COMERCIAL

La recollida comercial pot ser específica amb el sistema del porta a porta, però almenys en una primera fase, la comissió ho proposa per tal d'estalviar esforços econòmics.

Es proposa un model mixt pel que fa a la recollida i a la taxa:

1. El comerç participa en la recollida general del PaP, se li proporciona un contenidor, si cal, de 100 o 125 litres.
2. Si, un comerç, un restaurant,... necessita algun dia més de recollida específica, d'orgànica o de paper/cartró, cal organitzar-la. El PaP permet una recollida personalitzada.
3. **La taxa** està en funció d'aquesta doble recollida:
 - Per una banda, els comerços paguen per participar de la recollida general, es tindrà en compte que la seua producció de residus és més elevada.
 - Per una altra banda, si necessiten d'alguna recollida específica aquesta corre a càrrec, única i exclusivament, dels qui la facen servir.

Cal fer excepció dels gran productors, d'aquells centres que necessiten un gran contenidor, aquests han de tindre un servei específic a càrrec seu.

Calen també incentius perquè els comerços, els restaurants, els bars, etc. participen activament dels objectius de reducció, recuperació i reciclatge del PaP. (Vore Annex VI, punt 8: campanya de Sant Andreu de Llavaneres adreçada als comerços)

3. TAXES I INCENTIUS

Les **taxes** que paguen els ciutadans han de cobrir el 100% del cost de la recollida i del tractament dels residus. Els ciutadans han de ser conscients del cost del servei, a més a més, sense aquest pas previ no té cap sentit parlar d'incentius.

A la comarca de La Segarra és el Consell Comarcal qui directament gestiona les taxes, fixa el preu, cobra els rebuts amb l'ajut de la Diputació, posa les sancions,... així tots els ciutadans de La Segarra paguen el mateix. Aquesta pot ser una possibilitat per a la Mancomunitat de la Vall d'Albaida, possibilitat que haurà d'estudiar la mateixa Mancomunitat.

Els **incentius**, els sistemes de bonificació i penalització, són una eina molt important per a una gestió eficaç dels residus, una gestió que cerque la reducció i el reciclatge.

Perquè siga més eficaç cal una planificació a llarg termini, cal la certesa sobre l'evolució de l'incentiu, certesa que permetrà la planificació de determinades accions o projectes.

El sistema de bonificació-penalització és pressupostàriament neutre, la Mancomunitat sempre recapta el mateix. És tracta d'un sistema que calcula la bonificació i la penalització a partir de la mitjana de fem recollit.

A. Incentius per reduir:

1. Per la reducció en general: els municipis, o les zones integrades dintre d'una mateixa ruta de recollida en el nostre cas, tenen una bonificació o penalització en les taxes d'acord amb la quantitat de residus que generen. Si generen més residus per habitant que la mitjana de la Vall d'Albaida seran penalitzats, la penalització serà major en la mesura que s'allunyen de la mitjana, i en la mesura que en generen menys major serà la bonificació.
2. Per la reducció d'aquells residus que tindran un tractament finalista, és a dir, bàsicament del rebuig que anirà a l'abocador. S'aplicarà un sistema de bonificació i penalització com l'anterior.

B. Incentius per la millor tria de matèria orgànica:

Si la reducció, la minimització dels residus és l'objectiu més important, el segon objectiu ha de ser la perfecta selecció de la matèria orgànica perquè així ens assegurem la producció d'un compost de qualitat, assegurem el funcionament sense problemes de la planta de compostatge i anul·lem tots

els problemes d'un abocador: olors, la visita d'animals i la producció de gas metà i de lixiviats.

3. Cal un sistema de bonificació-penalització, un % de la taxa que en depenga dels impropis que presente la matèria orgànica recollida.

Aquests tres tipus d'incentius són bàsics, són incentius que es poden activar quan faça un o dos anys anys que s'aplica la recollida porta a porta i es compte amb les dades pertinents. En tot cas no és convenient deixar passar més de dos anys per aplicar els incentius, quan es consolida un sistema sempre apareixen reticències a introduir canvis.

Altres incentius que es poden tindre en compte una vegada funcione aquest model:

C. Incentiu al reciclatge:

- Sistema de Bonificació-Penalització: deixar una part de la taxa (per exemple: l'Àrea Metropolitana de Barcelona deixa un 12%) subjecta a la bonificació i/o penalització per l'augment dels kg. reciclats de vidre, parer/cartró i envasos

D. Incentiu als comerços:

- Incentivar les pràctiques ecològiques dels grans productors, dels comerços amb bonificacions en les taxes. (Vore Annex VI: Sant Andreu de Llavaneres).

E. Incentivar el compostatge casolà

- Caldria un sistema de bonificació per a les famílies que practiquen el compostatge casolà.

4. OBJECTIUS DE RECICLATGE I DE REDUCCIÓ

Reducció:

- El PaP suposa d'entrada la reducció almenys d'un 10% dels residus.
- La reducció està supeditada als incentius (Annex VI).
- Ha de ser el principal objectiu de les campanyes de sensibilització.
- Caldria engegar campanyes o projectes per reduir un determinat producte, especialment aquells que tenen difícil reciclatge (Annex VI).

Reciclatge

- 1r any de PaP: cal reciclar el 60%
- 2n any de PaP: 70%, objectiu que proposa el Pla de Minimització.
- Caldria arribar al 80%.

5. PROPOSTES PER A CONSELLERIA DE TERRITORI I HABITATGE

La Mancomunitat de la Vall d'Albaida amb aquest sistema de recollida porta a porta esdevé capdavantera en la Comunitat Valenciana pel que fa a la gestió de residus, és per això que ha de contribuir decisivament en la política del govern valencià.

1. Modificar el conveni amb Ecoembes per tal que aquest contemple la recollida porta a porta (Vore Annex II).
2. D'acord amb les directrius europees cal gravar els tractaments finalistes del fem – la incineració i l'abocament – aquests impostos haurien de revertir en aquelles poblacions que tenen millor nivell de reciclatge (Annex VI).
3. Calen per part de la Generalitat polítiques de prevenció de residus, és a dir, cal subvencionar aquells projectes o iniciatives que contribueixen a la reducció dels residus, sobretot la reducció de productes que són més difícils de reciclar.
4. Les taxes dels governs són el millor incentiu per modificar determinades tendències del mercat en matèria de residus. Les taxes sobre determinats productes disminueixen dràsticament la seua circulació (Annex VI: punts 6 i 7).

6. MESURES DE CONTROL

1. Cal un tècnic de la Mancomunitat: que gestione el sistema de recollida porta a porta, i que alhora faça el seguiment i el control de les instal·lacions de tractament. Aquest tècnic ha de ser l'enllaç entre els Ajuntaments, la Mancomunitat, l'empresa gestora del servei i la futura comissió de seguiment. Ha de ser qui vetlle pel bon funcionament del sistema de recollida i de tractament, qui centralitze les dades i vetlle pel compliment dels objectius.
2. Cal un control de qualitat del compost. Una analítica per trimestre a càrrec d'un laboratori extern independent de l'empresa gestora.
3. Cal una comissió de seguiment amb participació dels partits polítics, de la Mancomunitat i de la societat.
4. És convenient un control d'olors de la planta de compostatge, i si cal de l'abocador, mitjançant un estudi periòdic. La periodicitat la pot establir la mateixa comissió de seguiment (mínim un cada dos anys).

7. CAMPANYES D'INFORMACIÓ I SENSIBILITZACIÓ

Les campanyes de sensibilització requereixen:

- a) **Coherència:** no es pot demanar que es faça una cosa que a “casa” no es practica, per exemple les institucions públiques de la Vall d'Albaida han de contribuir a la reducció i reciclatge en la seua pràctica diària.
- b) **Cost:** aquestes accions valen diners, per tant s'han de dotar dels recursos humans, materials (Annex VIII) i econòmics suficients. Com a mínim es dotaran d'1 €/ habitant i any. (La Mancomunitat de l'Urgellet, a la Seu d'Urgell, té uns resultats de recollida selectiva del 48%, extraordinaris per al sistema de recollida amb contenidors, el seu èxit es basa en les continues campanyes educatives per a les que dediquen 3 €per habitant i any).
- c) **Complicitat:** cal cercar la implicació de col·lectius, associacions, entitats diverses, mitjans de comunicació, etc.
- d) **Continuïtat:** el procés de comunicar, informar, sensibilitzar, educar,... no té fi.
- e) **Objectius principals de les campanyes:**
 - 1. La reducció de residus, especialment aquells residus que són difícils de reciclar.
 - 2. La tria perfecta, sense impropis, de la matèria orgànica. Fóra adient que l'eslògan del PaP comarcal fes referència a la tria del fem.
- f) **Criteris:** cal que les campanyes siguen clares i entenedores, especialment el material gràfic que es dissenye (exemples a l'Annex VIII), a més a més, han d'arribar a tots els sectors de la població, també als immigrants, cal produir material amb les seues llengües.